

Стразбур, 10 ноември 2016 година

СОВЕТОДАВЕН СОВЕТ НА ЕВРОПСКИ СУДИИ (ССЈЕ)

МИСЛЕЊЕ БР. 19 (2016)

УЛОГАТА НА ПРЕТСЕДАТЕЛИ НА СУДОВИ

I. Вовед

1. Во согласност со условите за работа доделени од страна на Комитетот на министри, Советодавниот совет на европски судии (ССЈЕ) одлучи да подготви Мислење за улогата на претседателите на судовите, особено фокусирајќи се на областите поврзани со независноста, квалитетот и ефикасноста на правдата.
2. Целта на ова Мислење е да се испитаат проблемите и грижите во врска со улогата на претседателите на судовите, имајќи ја во предвид големата потреба од обезбедување на поефективно функционирање на независното судство и зголемен квалитет на правдата.
3. Мислењето е подготвено врз основа на Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи (во понатамошниот текст ЕCHR), Големата повелба на судиите од ССЈЕ (2010), како и претходните Мислења на ССЈЕ: Бр. 1(2001) за стандардите во врска со независноста на судството и неотповикливост на функцијата на судиите, Бр. 2(2001) за финансирање и управување со судови, Бр. 10(2007) на Судскиот совет во служба на општеството, Бр. 12(2009) за односите помеѓу судиите и обвинителите во демократско општество, Бр. 16(2013) за односите помеѓу судиите и адвокатите, Бр. 17(2014) за оценување на работата на судиите, квалитетот на правдата и почитување на независноста на судството и Бр. 18(2015) за позицијата на судството и неговиот однос со другите власти на државата во модерна демократија, како и релевантните инструменти на Советот на Европа, а особено Европската повелба за статутот за судии (1998) и Препораката на Комитетот на министри CM/Rec(2010)12 за судии: независност, ефикасност и одговорности (во понатамошниот текст Препорака CM/Rec(2010)12). Ова Мислење исто така го има во предвид и Планот на Советот на Европа за дејствување за зајакнување на судската независност и непристрасност (CM(2016)36final), од Извештајот 2013-2014: Минимални судски стандарди IV – Распоредување на случаи на Европската мрежа на судски совети (ENCJ) (во понатамошниот текст Извештај на ENCJ), од Основните принципи на Обединетите нации за независност на судството (1985) и од Препораките на ОБСЕ од Киев за независност на судството во Источна Европа, Јужен Кавказ и Централна Азија (2010) – судска администрација, селекција и одговорност.

4. Ова Мислење ги има во предвид одговорите на членовите на ССЈЕ од прашалникот за улогата на претседателите на судот¹, како и за првичниот нацрт подготвен од експерт назначен од страна на ССЈЕ, г-дин Марко ФАБРИ (Италија), заедно со синтезата на одговорите од прашалникот.
5. Различните улоги, структури и организација на судските системи во земјите членки влијаат на улогата на претседателите на судот. Управната рамка на секој национален судски систем во голема мера влијае на оваа улога, како и правните, општествените, политичките традиции и практики коишто преовладуваат во нивните јурисдикции.

II. Улоги и задачи на претседатели на судови

6. Улогата на претседателите на судовите е следнава:
 - да го застапуваат судот и колегите судии;
 - да осигураат ефективно функционирање на судот, а со тоа и подобра услуга за општеството;
 - да извршуваат надлежни функции.

При извршување на нивните задачи, претседателите на судовите ја штитат независноста и непристрасноста на судот и на поединечни судии.

A. Застапување на судот и колегите судии

7. Претседателите на судовите исполнуваат клучна улога за застапување на судовите. Според информациите обезбедени од членовите на ССЈЕ во поглед на ситуацијата во земјите членки, делокругот на оваа посебна улога сè повеќе се зголемува. Со овој процес, претседателите на судовите даваат свој придонес во развивањето на целиот судски систем и гарантираат одржување и овозможување на висококвалитетна независна правда од страна на нивните поединечни судови.

Општо земено, претседателите на судовите може да имаат улога во одржување и развивање на односи со други органи и институции, на пример:

- Судски совет или сличен орган, онаму каде е соодветно;
- Други судови;
- Обвинителството²;
- Правосудството³;
- Министерство за правда;
- Медиумите;
- Општата јавност.

Главната должност на претседателите на судовите мора да биде и да остане дејствување во било кое време како чувари на независноста и непристрасноста на судиите и на судот како целина.

8. Претседателите на судовите се судии и со самото тоа тие се дел од судството. Степенот, интензитетот и делокругот на учеството на претседателите на судиите во работата на релевантните органи на судската самоуправа и автономија, како што е Судскиот совет, Конгресот на судии, Генерално собрание на судии, професионалните организации на судии, зависи од националниот правен систем. Важно е претседателите, со нивното опсежно искуство, да обезбедат податоци кај овие органи. Сепак, треба да се одбегнува натрупување на функции и овластувања во рацете на ограничена група на лица.

¹ 38 членови на ССЈЕ ги одговорија прашалниците.

² Види Мислење на ССЈЕ Бр.12(2009), Декларацијата од Бордо, став 3.

³ Види Мислење на ССЈЕ Бр.16(2013), став 10.

9. Преку соработка и интеракција со други судови, претседателите може да споделуваат искуства и да ги препознаваат најдобрите практики на судската администрација и испорака на услугите на корисниците на судските услуги. Пожелно е таквата соработка да се прошири на меѓународно ниво и да ги црпи сите достапни средства за комуникација.
10. Судската обука и образование честопати се организирани и управувани од централните судски институции и како резултат, претседателите на судовите честопати извршуваат ограничена улога во оваа област. Претседателите треба да ги советуваат институциите за судска обука за потребите од специфични курсеви за обука. Тие треба да користат специјализирана експертиза и знаење во поглед на обуката и развојот. Покрај тоа, претседателите имаат важна улога во охрабрување на судиите да учествуваат во релевантни курсеви за обука и да создадат услови за истите. Ова исто така се применува во врска со образованието и обуката на друг персонал во судот покрај судиите.
11. Односите на претседателите на судиите со други државни органи треба да се заснова на основниот принцип на еднаквост и поделеност на државната моќ. Во некои земји, извршната власт има, преку Министерствата за правда, огромно влијание врз администрацијата на судовите, преку директорите на судовите и судските инспекции. Според гледиштето на ССЈЕ, треба да се избегнува присуство на службеници од извршната власт во рамки на организирачките органи на судовите и трибуналите. Таквото присуство може да доведе до попречување на судската функција, со што се загрозува судската независност⁴. Сепак, во вакви случаи, претседателите на судовите имаат важна улога во спречување на можната вмешаност во судските активности од страна на извршната власт.
12. Во нивните односи со медиумите, претседателите на судовите треба да имаат во предвид дека интересите на општеството бараат на медиумите да им се обезбедат потребните информации за да се информира јавноста за функционирањето на системот на правдата. Сепак, ваквите информации треба да се обезбедат во поглед на претпоставката на невиност, правото на фер судење и правото на почитување на приватниот и семејниот живот на сите лица вклучени во судската парницата⁵, како и зачувување на доверливоста на заклучоците.

Б. Односи во рамки на судот: независност на судиите

13. Постојат неколку принципи коишто се суштински во односите помеѓу претседателот на судот и другите судии во судот и работењето на претседателот на судот во овој контекст. Внатрешната судска независност бара од секој судија поединечно да биде ослободен од насоките или притисоците од претседателот на судот при донесувањето на судска одлука за случаите⁶. Претседателите на судовите, коишто имаат функција на чувари на

⁴ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 18(2015), ставови 48 и 49.

⁵ Види Мислење на ССЈЕ Бр.12(2009), Декларација од Бордо, став 11; Види Мислење на ССЈЕ Бр. 7(2005) за правда и општество.

⁶ Види пресуди на Европскиот суд за човекови права (во понатамошниот текст ЕЧПР): *Бака против Унгарија* Голем судски совет бр. 20261/12, 23 јуни 2016 година, став 4 од сложното мислење на Судијата Сицилианос; *Парлов-Ткачич против Хрватска*, бр. 24810/06, 22 декември 2009 година, став 86; *Агрокомплекс против Украина*, бр. 23465/03, 6 октомври 2011 година, став 137; *Моисејев против Русија*, бр. 62936/00, 9 октомври 2008 година, став 182. „Отсуство на доволно гаранции за да се осигура независност на судиите во рамки на судската гранка, а особено во врска со нивните претпоставени, во рамки на судската хиерархија, може да предизвикаат Судот да заклучи дека сомнежите на молителот во поглед на независноста и непристрасноста на судот може да се рече дека биле објективно оправдани“, види *Бака против Унгарија* наведено погоре, став 4 од сложното мислење на Судијата Сицилианос; *Парлов-Ткачич против Хрватска*, наведено погоре, став 86; *Агрокомплекс против Украина*, наведено погоре, став 137; *Моисејев против Русија*, наведено погоре, став 184; и *Дактараш против Литванија*, бр. 42095/98, ставови 36 и 38, ЕЧПР 2000-Х.

независноста, непристрасноста и ефикасноста на судот, треба самите да ја почитуваат внатрешната независност на судиите во рамки на нивните судови⁷.

14. Од суштинска важност е претседателите на судовите да управуваат со судовите строго во согласност со основните принципи на судската власт. Во генерална смисла, за ова е потребно оние коишто се назначени како претседатели на судови да имаат опсежно искуство во донесувањето на судски одлуки за случаите.
15. ССЈЕ смета дека е од голема важност претседателите на судовите, по нивното назначување, да продолжат да ја извршуваат својата работа како судии. Продолжувањето на ваквата практика не е само важна за да им овозможи на претседателите на судовите да гарантираат понатамошна професионалност и одржување контакт со другите судии согласно принципот *primus inter pares*, туку и за најдобро да ја извршат нивната организациска улога во поглед на директната свесност за проблемите коишто се појавуваат во секојдневната практика. Обемот на случаи којшто им се доделува на претседателите на судовите може да се намали имајќи ги во предвид нивните менаџерски задачи.
16. Доследното и поврзано обичајно право е важен дел од правната сигурност. Претседателите на судовите се обврзани да осигураат квалитет, доследност и поврзаност на судските одлуки. Оваа задача може да се исполни само доколку претседателите на судовите поттикнуваат доследност во толкувањето и цитирањето на обичајното право во самиот суд, судовите од повисоки инстанции, Врховниот суд и меѓународните судови (на пример, со потпомагање на образованието и обуката, вклучувајќи семинари, средби, обезбедување пристап до релевантни бази на податоци, како и промовирање на дијалог и размена на информации помеѓу различните инстанции, итн.). ССЈЕ истакнува дека во текот на исполнувањето на овие задачи, претседателите на судовите мора да се придржуваат до принципот на судска независност.
17. Претседателите на судовите исто така треба да бидат овластени да го надгледуваат времетраењето на судските парници. Ова е тесно поврзано со клаузулата за разумно времетраење од член 6 од ЕCHR и барањата на националното законодавство. Надгледувањето на времетраењето на судските парници и дејствувања коишто ги вршат претседателите на судовите, а со цел да се забрза распоредувањето на случаите, мора да биде урамнотежено во поглед на непристрасноста, независноста на судиите и судската доверливост⁸.
18. Претседателите на судовите треба да се водат според примерот и да создадат атмосфера во која судиите ќе може да се консултираат со нив кога им е потребна поддршка и помош во врска со практикувањето на нивните функции, вклучувајќи работи поврзани со етиката и деонтологијата.
19. Судовите во суштина претставуваат колегијални органи. ССЈЕ охрабрува воспоставување на органи коишто се состојат од судии од судот коишто имаат советодавна улога и коишто соработуваат со претседателот на судот и даваат совет за клучни прашања⁹.

⁷ Судијата Сицилианос во ЕCHR го покренал прашањето дали член 6(1) од ЕCHR може да се толкува на начин на кој може да се признае, паралелно со правото на лицата вклучени во судската парница за нивните случаи да бидат сослушани од страна на непристрасен суд, субјективно право на судиите да имаат индивидуална независност сочувана и почитувана од страна на државата, види пресуда на ЕCHR: *Бака против Унгарија* Голем судски совет бр. 20261/12, 23 јуни 2016 година, ставови 5-6 и 13-15 од сложното мислење на Судијата Сицилианос.

⁸ При практикување на својата должност, претседателите на судовите може да користат алатки и инструменти развиени од страна на Европската комисија за ефикасност на правдата (СЕPEJ), како што се ревидираните Сатурн насоки за менаџирање со времето во судовите (СЕPEJ(2014)16), Список за менаџирање со време (СЕPEJ(2005)12REV) и други.

⁹ Во некои земји членки, вакви советодавни органи се статутарно пропишани со закон. Види работење на GRECO Групата на држави во борба против корупцијата на Советот на Европа во

20. Судиите може да искушат одредено „разидување“ меѓу нив и претседателите. Она што е најважно е да се надмине ваквото „разидување“. Тоа може да се постигне доколку претседателите имаат блиски односи со судската работа и доколку судиите се заинтересирани и имаат одредена одговорност за функционирањето на судот како целина и вклучените менаџерски прашања.
21. Случаите треба да се распоредуваат на судии согласно објективните претходно утврдени критериуми. Тие не треба да се повлечат од одреден судија без никакви важечки причини. Одлуките за повлекување на случаи треба да се направат само врз основа на претходно утврдени критериуми во транспарентна процедура¹⁰. Онаму каде претседателите на судовите имаат улога во распоредувањето на случаи помеѓу членовите на судот, треба да се следат овие принципи.
22. Одговорите доставени од страна на членовите на ССЈЕ, покажуваат дека претседателите вршат функција на прибирање на податоци и оценување на извршувањето на работата на судот како целина. Во некои земји членки, една од функциите на претседателот на судот е да ја оцени изведбата на поединечни судии. Постојат одредени грижи во поглед на анализирањето на изведбата на поединечни судии. Во некои земји членки, ова се смета како можна закана во однос на судската независност. Во случаите каде судиите имаат таква улога, мора да постојат соодветни правни и транспарентни заштитни мерки за да се осигура непристрасност и објективност на таквото разгледување на случај¹¹.
23. Во случај каде претседателите на судовите имаат улога во добивање и одговарање на жалбите на страните во одредени случаи во постапка во судот, треба да се има во предвид принципот на независност на судиите, како и да легитимните очекувања на страните во случајот и општеството како целина¹².

В. Менаџерска улога¹³

24. ССЈЕ признава дека менаџерската улога на претседателите на судот се разликува во различни земји членки¹⁴. Сепак, постои општа насока кон поголема менаџерска улога на претседателите на судовите. Ова е резултат на барањата за подобра услуга од страна на корисниците на судски услуги и општеството и го одразува општото мислење дека претседателите коишто имаат таква улога може да го подобрат извршувањето на работата на судот. Во овој поглед, ССЈЕ истакнува дека можни се различни модели коишто се фокусираат на менаџерската функција. Било кој менаџерски модел мора да послужи за подобра администрација на правдата и да претставува цел самиот по себе. ССЈЕ смета дека било која централна власт одговорна за управување со судството треба да ги извршува само оние задачи коишто не може да бидат ефективно извршени на ниво на судовите.
25. Додека судските системи се разликуваат, менаџерските функции мора да бидат составени и прилагодени на специфичната средина на судскиот орган на државата во поглед на својата независност и независноста и непристрасноста на поединечните судии. Како што е случајот на односи помеѓу претседателите на судовите и останатите судии,

четвртиот круг на евалуација кој се справува со спречување на корупција помеѓу парламентарци, судии и обвинители: GRECO има издадено препораки на поголем број од земјите членки за воспоставување на механизам за обезбедување на доверливо советување за прашања поврзани со етика и интегритет во поглед на судиите во текот на исполнување на нивните должности.

Види http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/index_en.asp.

¹⁰ Види План на Советот на Европа за дејствување за зајакнување на судската независност и непристрасност (CM(2016)36final), Дејствување 2.1.

¹¹ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 17(2014), заклучок 11, види исто Мислење на ССЈЕ Бр. 10(2007), ставови 42 и 53.

¹² Види Мислење на ССЈЕ Бр. 10(2007), ставови 42 и 64.

¹³ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 6(2004), ставови 52-55.

¹⁴ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 18(2015), став 48.

менаџерските функции на претседателите исто така се засноваат на овие основни вредности. Претседателите не смеат никогаш да се впуштаат во било какви дејствувања или активности коишто може да доведат до нарушување на независноста и непристрасноста на судот¹⁵.

26. Одговорите на членовите на ССЈЕ покажуваат дека во некои случаи, претседателите на судовите имаат исклучителна функција за стратешко планирање. Според гледиштето на ССЈЕ, обврската на претседателите на судовите да осигураат правична и непристрасна правда, неизбежно бара утврдување на цели и развивање на стратегии, со цел да се осврнат на разните предизвици и прашања коишто го засегаат судството.
27. Претседателите на судот се одговорни да управуваат со работата на судот, вклучувајќи и управување со персоналот на судот и материјалните ресурси и инфраструктурата. Од исклучителна важност е тие да ги поседуваат потребните овластувања и ресурси за ефикасно да ја извршат оваа задача.
28. Улогата на претседателите на судовите во управување со персоналот во судот прилично се разликува во различни земји членки. Одговорите од прашалникот покажуваат дека во некои земји членки, овластувањата на претседателите на судовите може да бидат прилично големи. Тие може да постапуваат со избор и регрутирање, поставување на степенот на надоместок, трансфер, дисциплина, оценување на извршување на работата и отпуштање од работа. Во други земји членки, овластувањата на претседателите на судовите се многу ограничени и повеќето од менаџерските задачи ги исполнува надворешен орган или лице.
29. Одговорите доставени од членовите на ССЈЕ исто така покажуваат дека претседателите на судовите имаат функции во врска со одржување и безбедност на судската инфраструктура. Доколку сите овие овластувања ги практикуваат органите назначени од и коишто се одговорни пред извршната власт, на пример на Министерството за правда или централната власт, мислењето на ССЈЕ е дека претседателите на судовите треба да бидат вклучени и да имаат значително влијание врз начинот на кој се обезбедуваат услугите.
30. Овие овластувања треба да се практикуваат на професионален и транспарентен начин. Постои јасна предност дали ваквата одговорност се споделува со „судскиот управител“ или „управниот директор“, кој може да има различен степен на овластување во управувањето со персоналот во судот. Во вакви случаи, овие службеници треба да бидат назначени од и да одговараат на претседателите на судовите.
31. Претседателите на судовите исто така треба да имаат овластување да формираат организациски единици или оддели во судот, како и поединечни функции и позиции со цел да се исполнат различните потреби во рамки на работењето на судот. Онаму каде претседателите на судовите прават значителни промени во организацијата на судот, за тоа треба да ги консултираат судиите.
32. Во некои земји членки, претседателите на судовите имаат одредени функции во распоредувањето на судскиот буџет. На пример, тие ги анализираат потребните ресурси потребни за да постапуваат со обемот на случаи во рамки на разумен временски период, а потоа да водат преговори со централните органи коишто се одговорни за распределба на буџетот. Ова е важно прашање: истото во голема мера зависи од административната рамка на судскиот систем, од степенот на неговата автономија и од поделбата на одговорностите во рамки на системот. Критериумите коишто се користат во процесот на распоредување на финансиски и човечки ресурси во различни судови, се клучен фактор за утврдување на улогата на претседателите на судовите. Таквата улога, ако не е пресудна, треба да биде важна. Ова е особено важно во поглед на постоењето, во некои земји членки, на судски системи во кои распоредувањето на ресурси е строго централизирано, а дискрецијата на претседателите на судовите е многу ограничена.

¹⁵ Види План на Советот на Европа за дејствување за зајакнување на судската независност и непристрасност (СМ(2016)36final), Дејствување 1.5 (првите два става).

33. Сепак, претседателите треба да имаат овластување да управуваат со буџетот во нивните судови. Ваквото овластување наложува дека претседателите на судовите се сметаат одговорни. За да се изврши оваа задача, претседателите на судовите треба да бидат помогнати од обучени професионалци од судскиот персонал покрај судиите.

III. Избор, мандат, напуштање на функцијата

A. Квалификации потребни за функцијата претседател на суд

34. Минималната квалификуваност за да се стане претседател на суд е кандидатот да ги поседува потребните квалификации и искуство за да добие мандат во судот.
35. Покрај тоа, тие треба да поседуваат менаџерски способности и вештини. ССЈЕ веќе дојде до заклучок дека кога судиите имаат одговорност за администрација на судовите, тие треба да имаат соодветна обука и потребна поддршка за да ја извршат задачата¹⁶.
36. На тој начин, квалификациите за назначување на претседатели на судови треба да ги одразуваат функциите и задачите што тие треба да ги извршуваат. Поголемите менаџерски функции бараат поголеми менаџерски способности и вештини.

Б. Орган за избор на претседатели на судови

37. Според одговорите од прашалникот, претседателите на судовите во различни земји членки се избираат или назначуваат на различен начин. Овие процедури се засегнати од постојниот систем на судска администрација и улогата на претседателите на судовите. Во некои системи, претседателите се назначуваат или промовираат од редот на судиите, додека пак други дозволуваат назначувањето или избирањето на судии да биде направено од надвор. Во првиот случај, во предвид се земаат заслугите на кандидатот како и неговото судско искуство.
38. ССЈЕ смета дека процедурите за назначување на претседатели на судови треба да ги следат истите принципи што важат и за избор и назначување на судии. Ова вклучува процес на оценување на кандидатите и на органот кој е овластен да избира и/или назначува судии согласно стандардите утврдени во Препораката CM/Rec(2010)12 и претходните Мислења на ССЈЕ¹⁷.

Во било кој случај, системот за избор и назначување на претседатели на судови треба да вклучува, по правило, процес на конкурентен избор кој се заснова на отворен повик за аплицирање од страна на кандидати коишто ги исполнуваат претходно утврдените услови наведени во законот.

39. ССЈЕ исто така истакнува дека, независно од постојните правила од деловникот и кои органи се овластени да одлучат кој кандидат ќе ја преземе позицијата претседател на судот, она што е најважно е дека најдобриот кандидат е избран и/или назначен како што е наведено во Препораката CM/Rec(2010)12¹⁸ и Мислењето на ССЈЕ Бр.1(2001); „...органи одговорни во земјите членки за вршење или советување во поглед на назначувањата и промовирањата треба да воведат, објават и да ги направат правосилни објективните критериуми, со цел да се гарантира дека изборот и кариерата на судиите се заснова на заслуга, имајќи ги притоа во предвид квалификуваноста, интегритетот, способностите и ефикасноста“¹⁹.

¹⁶ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 2(2001), став 13; види исто документ „Обука за лидерство“ на Европската мрежа за судска обука (EJTN) од јуни 2016 година.

¹⁷ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 10 (2007), став 51.

¹⁸ Види Препорака CM/Rec(2010)12, Поглавје VI, ставови 44 и 45.

¹⁹ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 1(2001) за стандардите во врска со независноста на судството и постојаната функција на судиите, ставови 25 и 29.

Според мислењето на ССЈЕ, судиите од односниот суд би можеле да бидат вклучени во процесот. Ова може да заземе форма на задолжителен или советодавен глас.

40. Во некои земји членки, претседателите на судовите не се избираат и/или назначуваат, туку истите ги одредуваат нивните колеги – судиите во судот. Според мислењето на ССЈЕ, во еден таков систем треба да преовладуваат објективните критериуми за заслуги и квалификуваност.

В. Оценување на работата на претседателите на судовите

41. Во општа смисла, извршувањето на работата од страна на претседателите на судовите подлежи на оценување на истиот начин на кој се оценува и работата на обичните судии, со сите неопходни заштитни мерки коишто треба да се земат во предвид²⁰.
42. Покрај тоа, врз основа на специфичната улога на претседателите на судовите, се врши оценување на севкупната работа, вклучувајќи ги менаџерските функции, со цел да се истражи можноста за подобрувања и да се учи од искуството. Ваквото оценување треба да соодветствува на задачите и одговорностите на претседателите.
43. Само неколку земји членки наведуваат дека имаат специфични оценувања за претседателите на судовите. Ваквото оценување прифаќа постоење на објективни показатели. Општо земено, оценувањето на судиите може навистина да се заснова на одреден број на квантитативни и квалитативни критериуми²¹. Сепак, постојат многу малку специфични практики во земјите членки, кога станува збор за оценување на менаџерската изведба на претседателот на судот. Во земјите членки каде има подготвување на работниот план за судот, ова може да даде основа за оценување на менаџерската изведба.

Г. Мандат

44. Земјите членки одбрале различни можности во поглед на мандатот на претседателите на судовите, којшто може да трае од две до седум години, а кој може да се обнови еднаш или неколку пати. Во некои земји, откако ќе се изберат претседателите на судовите, нивниот мандат може да трае сè до нивното пензионирање. Од една страна, мандатот треба да трае доволно долго за да можат претседателите на судовите да се стекнат со доволно искуство и да дозволат реализација на идеите за нудење на подобри услуги на корисниците на судски услуги. Од друга страна пак, мандатот не треба да трае предолго, затоа што тоа може да доведе до постоење на една иста рутина, а со тоа да спречи развивање на нови идеи. ССЈЕ препорачува да се изнајде, зависно од конкретната институционална рамка на односната земја, соодветно урамнотежување помеѓу овие две перспективи. Исто така треба да се разгледа фактот што секој избор или назначување на претседател на судот влијае врз органот за избирање или назначување во односниот суд.
45. Заштитните мерки во поглед на неотповикливост на функцијата на судијата подеднакво важат и за мандатот на претседател на судот. ССЈЕ се согласува дека „безбедноста на мандатот и условите за стаж на судиите се апсолутно неопходни елементи за одржување судската независност, согласно сите меѓународни правни стандарди, вклучувајќи ги и оние од Советот на Европа²². Не постои ништо во овие стандарди што наложува дека принципот на неотповикливост на мандатот на судијата не треба да важи и за претседателите на судовите, независно од тоа дали тие извршуваат, покрај нивните судски должности, административни или менаџерски функции“²³.

²⁰ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 17(2014) за оценување на работата на судиите, квалитетот на правдата и почитувањето на судската независност.

²¹ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 17(2014), став 13.

²² Види, меѓу другото, Препорака CM/Rec(2010)12, Поглавје 6, ставови 49 и 50.

²³ Види пресуда на ЕСЧП: *Бака против Унгарија*, Голем судски совет бр. 20261/12, 23 јуни 2016 година, став 17 од заедничкото сложено мислење на Судиите Пинто де Албукерк и Дедов.

46. Овие стандарди се доследни со временски ограничените мандати на претседателот. Кога се назначуваат судии како претседатели на суд со определен мандат, истите мора потполно да го исполнат односниот мандат. Претседателот на судот може да биде отстранет од неговата функција (на пр. по одредена дисциплинска постапка) по примената – во најмала рака - на оние заштитни мерки и процедури коишто се применуваат кога се зема во предвид отстранувањето на обичен судија од неговата функција²⁴. Сериозни организациски неуспеси или неможноста да се исполнат функциите на претседателот на судот може да доведат до отпочнување на процедура за напуштање на функцијата на претседателот на судот. Секое прерано напуштање на функцијата треба да подлежи на јасно утврдена процедура и заштитни мерки, со јасни и објективни критериуми.
47. Покрај тоа, процедурата во случај на прерано напуштање на функцијата треба да биде транспарентна и треба да се отстрани било каков ризик од политичко влијание. Како резултат на тоа, треба да се избегнува учество на извршни органи во овој процес, како на пример Министерството за правда. Покрај тоа, процедурите не треба да се разликуваат од оние коишто се применуваат во случајот со други судии.
48. Прекинувањето на мандатот на претседател на судот, без разлика дали е тоа како резултат на крај на мандатот или во случај на прерано напуштање на функцијата, по принцип не треба да влијае неговата/нејзината позиција како судија.

IV. Претседатели на Врховни судови

49. Претседателите на судовите од највисока инстанца имаат различни улоги и должности коишто произлегуваат од специфичната улога на овие судови и нивната улога како форма која на некој начин е олицетворение на целиот судски систем, особено во оние земји членки во кои има еден Врховен суд. И покрај тоа, мислењето на ССЈЕ е дека, покрај горенаведените важни улоги, претседателите на Врховните судови се исто така и претседатели на нивните судови и во тој поглед, сите задачи и принципи изнесени во ова Мислење општо се применуваат и за претседателите на Врховните судови.
50. Претседателите на Врховните судови исто така имаат дополнителни специфични задачи според нивната позиција во националното судство. Овие специфични задачи се разликуваат помеѓу земјите членки и може, на пример, да го вклучуваат следново:
- застапување на националното судство;
 - обезбедување на можности за одразување на гледиштата на судството за стратешки развои и елаборација на законодавството коешто влијае врз функционирањето на судството;
 - консултирање во процесот на подготвување на државниот буџет и распределувањето на ресурси во поглед на судскиот буџет²⁵;
 - подготвување на годишни извештаи за Парламентот, во поглед на тековните работи во рамки на судството²⁶.
51. Во некои земји членки, претседателите на Врховните судови по службена должност се членови на Судските совети и во оваа функција тие се централно вклучени во сите работи поврзани со администрација на судство, назначување, промовирање, трансфер и отпуштање на судии, дисциплински постапки против судии, решавање на разни спорови, итн.
52. Во поглед на специфичните задачи на претседателите на Врховните судови, ССЈЕ советува претпазливост во поглед на ризикот од претерано натрупување на разни

²⁴ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 1(2001) за стандардите во врска со независноста на судството и неотповикливост на функцијата на судиите.

²⁵ Види Мислење на ССЈЕ Бр. 2(2001), став 10.

²⁶ Види План на Советот на Европа за дејствување за зајакнување на судската независност и непристрасност (СМ(2016)36final), Дејствување 1.5 (трет став).

овластувања коишто би можеле негативно да влијаат врз независноста на судството и довербата на јавноста во поглед на непристрасноста на судот.

53. Во речиси сите земји членки, процедурите за избор на претседатели на Врховните судови се разликуваат од оние наменети за други претседатели на судот. ССЈЕ истакнува дека процесот за избор на претседатели на Врховните судови треба да биде во сообразност со одредени критериуми и да обезбедува заштитни мерки со цел да се одржат основните принципи на независност на судството и непристрасност на судиите. Процедурите за избор треба да бидат утврдени со закон и да се засноваат на заслуга. Тие треба формално да отфрлат била каква можност за политичко влијание. Било каков ризик може да се надмине со донесување на модел со кој изборот на претседатели го прават судиите од односниот Врховен суд. ССЈЕ смета дека таквиот модел има голема вредност.
54. Правилата во поглед на мандатот на претседателите на Врховниот суд во голема мера се разликува во земјите членки: од назначување за период од две години со една можност за обновување, до неограничено назначување кое трае сè до пензионирањето на судијата.
55. ССЈЕ не се обидува да пропишува кој мандат е најсоодветен за претседателите на Врховните судови. Ова зависи од националниот правен систем како и улогата и функциите на претседателот. Сепак, на претседателите треба да им се даде доволно време за да ги исполнат нивните задачи на независен и непристрасен начин, без никакво политичко или друго надворешно влијание.

V. Заклучоци и препораки

1. Улогата на претседателите на судовите е да го застапуваат судот и колегите судии, да осигураат ефективно функционирање на судот, со што ќе ја подобрат судската услуга во општеството и да извршуваат надлежните функции (став 6). Во текот на извршување на нивните задачи, претседателите на судовите ја штитат независноста и непристрасноста на судот и поединечните судии и тие треба во секое време да дејствуваат како чувари на овие вредности и принципи (ставови 6 и 7).
2. Претседателите на судовите имаат улога во придонесот за работата на органите на самоуправата. Сепак, треба да се избегнува натрупувањето на функции и овластувања во рацете на само една одредена група на лица (став 8).
3. Во нивните односи со медиумите, претседателите на судовите треба да го имаат во предвид интересот на општеството да биде информирано, додека во исто време да ја имаат во предвид претпоставката за невиност, правото на фер судење и правото да се почитува приватниот и семејниот живот на сите лица вклучени во судските парници, како и зачувувањето на доверливоста на заклучоците (став 12). Претседателите на судовите во функција на чувари на независноста, непристрасноста и ефикасноста на судот, треба самите да ја почитуваат внатрешната независност на судиите во рамки на нивните судови (став 13).
4. Во оние случаи каде претседателите на судовите имаат улога да прибираат податоци и да ја оценуваат работата на судот и поединечните судии, мора да се донесат соодветни заштитни мерки за да се осигура непристрасност и објективност (став 22).
5. Било каков менаџерски модел во судовите мора да овозможи полесна администрација на правдата и да не биде цел сам по себе. Претседателите на судовите не треба никогаш да се впуштаат во било какво дејствување или активности коишто може да ја нарушат независноста и непристрасноста на судот (ставови 24 и 25).
6. Улогата на претседателите на судовите при распределбата на буџетски средства на судот треба да биде прилично важна, ако не и пресудна (став 32) и тие треба да бидат овластени да управуваат со буџетот во рамки на нивните судови (став 33).
7. Минималната квалификуваност за да се стане претседател на суд е кандидатот да ги поседува сите потребни квалификации и искуство за да добие мандат во судот.

Вештините и способностите за назначување на претседатели на судови треба да ги одразуваат функциите и задачите што тие треба да ги извршуваат (ставови 34 и 36).

8. ССЈЕ смета дека процедурите за назначување на претседатели на судовите треба да ги следат истите принципи како оние за избор и назначување на судии, согласно стандардите утврдени во Препораката CM/Rec(2010)12 и претходните Мислења на ССЈЕ (став 38). Судиите во судот за кој станува збор може да бидат вклучени во процесот на избор и назначување на претседатели на судови. Можен модел може да биде советодавен па дури и задолжителен глас (став 39).
9. Во општа смисла, извршувањето на работата од страна на претседателите на судовите подлежи на оценување на истиот начин на кој се оценува и работата на обичните судии, со сите неопходни заштитни мерки коишто треба да се земат во предвид (став 41).
10. Принципот на неотповикливост на функцијата на судиите треба да се применува во поглед на мандатот на претседателите на судовите, без разлика на тоа дали тие извршуваат, покрај нивните судски должности, административни или менаџерски функции (став 45). Напуштањето на функцијата претседател на суд пред истекување на мандатот треба, во најмала рака, да подлежи на истите заштитни мерки како и напуштањето на функцијата на обичните судии (став 46).
11. Откажувањето на мандатот на претседател на суд треба по принцип да не влијае на неговата/нејзината позиција како судија (став 48).
12. Претседателите на Врховните судови исто така се и претседатели на нивните судови и во тој поглед, сите задачи и принципи изнесени во ова Мислење во општа смисла важат и за нив (став 49).
13. Процедурите за избор на претседатели на Врховни судови треба да бидат утврдени со закон и да се засноваат на заслуга и треба формално да исклучат било каква можност на политичко влијание (став 53).